

KÖSZEG ÉS VIDÉKE

Magyar Nemzeti Múzeum
Budapest VIII.

IZETESI ÁR egynegyed évre:
Helyi házhoz szállítva 1.60 Pengő
Vidékre postán 3.— Pengő
Külföldre egy évre 3 dollár

Megjelenik minden vasárnap reggel.

Felolvasó szerkesztő:
vitéz Szabadvány Ferenc
Vásártér 13. Telefonszám 4.

Kiadótulajdonos:
Ronai Frigyes
Várkör 39. sz. Telefonszám 23.

Hirdetések millimétersoronként 6 fillér.
Hirdetések díja előre fizetendő
Nyilvántár sora 40 fillér
Szövegközötti reklámhír sora 20 fillér.

A városi mezőgazdasági bizottság közgyűlése.

Vasárnap délelőtt 11 órakor tartotta a helybeli városi mezőgazdasági bizottság evi rendes közgyűlését a város közgyűlési termében Sulyok Ferenc alelnök vezetésével. Az alelnök megnyitójában kegyeltes szavakkal emlékezett meg a bizottság első elnökéről, Szova Ferencről, aki a múlt év december havában elhalt. Részletesen beszámolt azután az elnök az elmúlt év eseményeiről, mely a gazda társadalom helyzetét csak súlyosbította. Bár olyan termése volt a községi gazdáknak, hogy ilyen már régen volt állabetezség sem lépett fel, és mégis a mezőgazdasági termények túl alacsony ára miatt ismét rosszabbodott a gazdák sorsa. Elismeréssel nyilatkozott az elnök az intézkedésekről, melyekkel a gazdatársadalom hónapok óta akarnak nyulni, hogy azt megsegítsék, a helyzet azonban az, hogy a gazdatársadalom a terheket már nem bírja. Ismerteti az elnök a március 22-én Budapesten tartandó mezőgazdasági kiállítást a gazdák érdeklődésében.

Jelentette azután Sulyok Ferenc, hogy a gazdák memorandumtan fordultak a főispánhoz, melyben kérték a tej árnak szabályozását, valamint a tejkereskedelm terén Köszegen mutató anomáliák megszüntetését. A helyzet ugyanis az, hogy még Sopron megyéből is hoznak városunkba tejet, hogy így a községi gazdák nem bírják saját terményeiket itt értékesíteni.

A községi ördög.

Írta: Jambri Lajos

A régi jóvilágban, igen sok magyar urnak volt egy-egy szerencsenje, akit legtöbbször, afrikai vadászatairól hozott magával. A szorgalmas, tanulókéony fekete új hazájában is hamar megszokott és szolgálatkész, alkalmazkodó természete csakhamar kedvelt tagjává tette az úri család szolgálatvezetőjének. De megszerette a falu népe is, mert rövid idő alatt megtanulta a nyelvüket is.

A szerencsen, főúri családainknál inkább parádés szolgálatokat végzett, a mindennapi inasi teendők mellett Esküvők, keresztelők, bucsuk és más ünnepségek alkalmából díszes egyenruhájában feszengett és hajlongva üdvözölte az érkező vendégeket és nyitogatta a kocsi ajtóit a mosolygós arcából fehér fogsora, szinte bevilágított a mécses folyosók szenderegő fényébe. Az uraság nem nélkülözhetette fekete inasát, még hétköznapi munkájában sem. Elvitte magával a gazdaságba, vásárookra, vadászatra. Ott ült mindig a kocsi, vagy elől, vagy hátul és valóságos testőre volt gazdájának.

Rákosi Jenő, a nagy publicista és író, Köszegen járt a forradalmak után. Ellátogatott ugyanis a szomszédos Acsád községbe Szegedy báróékhoz,

ahol édesatyja annak idején gazdatiszt volt, hosszú időn át. Ő maga is legkedvesebb gyermekéveit töltötte Acsádon. Özvegy báró Szegedy Györgynek, Acsád urasszonya, valamint a község apraja-nagyja, nagy ünnepséggel fogadták Rákosi Jenőt. Ez alkalommal leplezték le a neki állított emléktáblát is. Az acsádi kellemes napok egyikén, belátogatott Rákosi Jenő Köszeg városába is, melynek hatósága és közönsége ugyancsak nagy ünnepséggel fogadta a nagy író. A város háza előtt történt üdvözlésre válaszul, könnyű szökött a nagy férfiú szemeibe, mikor meglátta a belvárosban azt a házat, ahol kosztos diák volt. Rákosi Jenő ugyanis Köszegen is járt iskolába, az itteni „Elemi főtanodának” volt jeles diákja. Egyik legkedvesebb barátja és iskola pártása is élt akkor még Köszegen, Függő Károly nyug. polgár-mester és volt országgyűlési képviselő akivel kedves órákat töltött együtt, ez alkalomból. Függő Károly előbb elhalozván, községi házat végrendeletileg Rákosi Jenőre hagyta.

Községi látogatása során elevenített fel Rákosi Jenő, az alábbi gyermekkori, felejthetetlen emlékét: a községi ördögről.

Az acsádi Szegedy báróékhoz is volt egy szerencsenje, akit valóban oroszán vadászatról hozott magával,

A községi erdők, szántók és főleg a szőlők tájnéveiről.

Írta: Barcza Leó dr.

Midőn erről a tárgyról írunk, nemcsak a Köszeg vidékéről készült 10.000-s „Kirándulók térképe”, a 75.000-s Turistai- (Katonai-) térkép van a szemünk előtt, hanem a legújabbban (1926 ban) készült Telekkönyvi térkép is, ugyisintén a mind ezek alapjául szolgáló, rendkívül pontos 1856-i Telekkönyvi térkép is.

De hozzászól mindezekhez elsősorban a historikus és sajnálattal állapítja meg, hogy a történelmi és nyelvészeti kutatásoknak teljes mértékűvel készültek e térképekre az elnevezések és hivatalos iratok még ma is hordozzák a Bach-korszaki és más németes uralom idejéből származó elnevezéseket, pedig nagyon sok helynek szép ősi magyar neve volt, vagy százados nyelvhasználat adott magyaros nevet olyan időben, amikor elvényszerűsültek a hivatalos nyelvek is a magyar többség elnevezései.

Természetesen elismerjük az illetékeseknek azt a jogát, hogy új nevet adjanak egy-egy tájnak, de mielőtt ehhez fogunk, hallgassuk meg a múlt szavát is, hátha jó volt az, hátha célszerűbb annál maradni.

A Felső-erdő (nyugati erdő) elnevezéseit már egy, a város 1354-i birtoklását igazoló Nagy Lajos korabeli oklevél sorolja fel. E szerint az Irottkötől északra a határpatak *Guz-völgye* névre hallgatott.*) A mai Tábor

*) NB. 1678-ban is valami 40 tanu igazolja, hogy a Guz-patak a határpatak

hegy oldalában a *Lovagholuguta* (a Lovag-lyalogutja) kapaszkodott a lékai lovagok várától az Óházig. Itt volt a *Váruta* nevű nagyut (kocsit) is az Óház és Léka között. A Tábor-hegy neve akkor *Gerece* (a XVI. sz. ban Gratschenberg), míg a Három-patak tája *Velike* nevet viselt. A Hét-forrás kútforrásának *Várkuta* akkor neve. Megemlítjük még, hogy a Klausen-erdő déli lejtőjét *Egyed-földjének* nevezték, tőle keletre a *Menyhárd-földje* volt, amit később Neidhart, Pleidhart stb. eltorzított alakban látunk viszont. *Egyed-földje* nyugati végében *Simon róti ioculator* (Giucler, bohóc) szőlője volt.

A most érintett vidékről még többetesebb elnevezéseket kapunk a híres híromnapos, 1690-i határjárás alapján, amelyben hg. Esterházy Pál nádor is résztvett az érdekeltekkel. Ezek lemennek egészen az *Ablánci-erdő*ig. (Ablánc falu e tájon már a XIII. sz. ban említve van.) Az Óházól nyugatra (beim Zeuzer az utjelzőnél, ahogy a Bach-korszaki térkép mondja, az Irány-hegynél, ahogy az újabb, hőlcs elnevezés) ök a *Céldő* vidéken tesznek le határkövet (penes communem viam et saxum Czelstain dictum). A Három-patak az ő határjárásukban is szerepel.

A Stájerházaknál eredő és északra folyó patak völgyét *Babocsa-pataknak*, *Babocsa-völgynek* mondják. A *Czarmas-kutját* (Csarmasz k.) az 1856-s térkép is ismeri a Hörmann-forrás eltűnő és alább *előbukkanó vízében*, de eltorzított alakban. A *Sároskúti-ut* már szintén szerepel akkor és az

is bejött a kocsi. Éles szeme megfigyelte, hogy a Köszeg alatti egyik erdőfalomfőnél, a füzes bokrokban, korán reggelenként asszonyok rejtőzködnek. Ezt ismételtén látta, valahányszor Köszegre jött. Tudni kell ugyanis, hogy a Köszeghez tartozó Köszegfalva teleplakói, mezőgazdasággal foglalkoznak, és régi idők óta fogva tejet szállítanak reggelenként a községieknek. Unokbancsuk a Gyöngyös patak egyik malma, az ún. Gullner malom. Ennek felső részén, a patak partján elég sűrű fűzetű erdő van, ami bőseges takarást nyújt arra, hogy itt meghúzódva, felszaporítsák a hazulról magukkal hozott tejet. Ezt a napos művelést, hosszú időn át, itt végezték el a községfalvi tejes asszonyok, minek megtörténte után, kiszivárogyva a bokrokból, vittek a tejet a városba.

Szerencsen Jancsi, ezt persze nem tudhatta, de felebredt benne az ősi őszön, mikor látta, hogy a kis fűzfás dűzsungel, milyen kedvelt helye az asszony-népségnek. A sabinák elrablásáról, aligha tanult Jancsi Afrika sivatagaiban és mégis úgy döntött fekete fejében, hogy a községi füzes dűzsungeléből szerezze magának menyecskét.

Egy szép napon kerekelt oldot: Acsádról s a kora hajnali órákban már Köszeg felé vette útját és befe-

az egyik Szegedy báró. Megmaradt Acsádon, szerették és nemcsak a faluban, hanem messze vidéken is ismerték Szerecsen Jancsinak hívták. Megtanult hamarosan magyarul és szinte nélkülözhetetlenné tette magát gazdájának. Szerették is a bárók Jancsint, aki díszes ruhájában büszkén járt kelt a faluban. Gazdája elvitte magával mindenhol. Sokat jártak Szombathelyre és Köszegre is. Ez utóbbi helyre a tisztartóék is gyakran belátogatottak, hiszen itt járt Jenő fiuk iskolába. Látogatások alkalmából, a szerencsen is fent ült a bakon. Nem is volt semmi baja Jancsinak, csak mi-om már férfiúvá nőtt, akkor okozott neki fejtörést a gazdájának is, de főképpen önmagának. Jancsi, a szerencsen ugyanis meg akart hazasodni, de menyasszonyra nem akadt, sem a faluban sem a környéken. A falubeli lányok és asszonyok bármennyire kedveltek is, de élete párjával nem szögdölközött hozzá. A csepregi cigánytanyán is többször kopogtatott Szerecsen Jancsi, de ott sem kedvezett neki a szerencse, mert túlságosan feketének találták. Hiába ígértette a sárga aranyakat, a házasságszerző falusi asszonyoknak, asszonyra nem akadt. Jancsi azonban nem nyugodott. Az acsádi urasági kocsi, hetenként kétszer is bejárt Köszegre a hetivásárookra, mikor Jancsi

